

S O K F É L E .

23. Szám. Béts. Martius 19-dikén.

1833

Emlékeztető Jegyzetek.

M a r t i u s .

16 Mart. — 1457 † Hunyady László életének legszebb virágában hóhérpallós alatt Budán Sz. György piatzán. — 1814. Az egyesült nagy had előserege Witgenstein alatt ismét Provins felé nyomúl. Macdonald, 's Oudinot gyengék az ellentállásra tudósítják Napoleont, hogy az ellenség 20-ban Páris előtt állhat.

17 Mart. — 1757. Loudon Ezredesnek nevezetik. — 1814. N. B. Méry felé siet hogy az egyesült nagy sereget a' Párisi úton széljel verje: Rheimsben tsak Marmont marad, hogy Mortierrel vissza tartóztassa a' Poroszokat, Oroszokat, 's a' Svédeket. Witgenstein hallván hogy Napoleon jó visszatakarodik Provinsból Nogentbe. Platow kozákjai Sezannéből Arcis fele hátrálnak.

18 Mart. — 1814. N. B. Epernayból tovább siet. Az Egyesültek elszedik a' Seinei hidakat Nogent mellett 's öszsze húzzák a' főerőt Troyes mellett. — 1828. A' Coimbrai Universitás Követi Miguel tiszteletére Lissabonba sietnek, de az úton megölettetnek a' constitutionális deákoktól.

19 Mart. — 1814. Napoleon Plancy mellett átkel az Aubén, Mercy, 's Châtres mellett eléri a' Troyesi, Párisba vivő, posta útát hol társzekerekre talál, az elfogott védő katonáktól hallja bámulva, hogy tsak az utósereg utóljára talált. Terve, 's reménye füstbe ment.

Egy két szó a' Költésről.

(Levél töredék.)

Hogy Magyar nyelvünk minden nemére a' vereszetnek igen alkalmas, azt örömtele szívvel vallja minden buzgó hazafi, — elisméri az, kit még az előítéletek a' külföldihez tsak ugyan annyira le nem tsatoltak, hogy néha a' magyar szép litterátúrába is bé ne tekintsen, — nem tagadja a' magyar nyelvel isme-

Toldalék a' M. Kurírhoz.

retes külföldi is; mert a' mit Horátz, Virgil, Ovid hajdan diák nyelven énekelt, azt ma anyai nyelvünkön ugyan azon külömbféle nemében a' verseknek, mellyben irattak, olvassuk. — Tudta, 's tudja is nyelvének ezen szép tulajdonát méltó betsben tartani a' Magyar; mert alig oszlának-el valamennyire a' magyar égről a' veszélyt rejtő setét fellegek; — alig kezdének valahára a' századokig homályal fedett magyar földre a' művelődés' jóltévő Nap' sugárai hatni, már is a' buzgó hazafilanthoz kap, lantál ébresztgeti hoszszas álmaiból hon-társait, 's lanton pengetett édes anyai szavakkal igyekszik szivekben fel gyújtani a' Szépnek, Jónak és Nagynak szűnyadozó szikráját, melly sok nemes szívben lánggra kapván, már is szép Intézeteket, és a' tudományok' ágaiból különös figyelemre a' Poésist méltatván, ebből sok remeket létre hozott; — úgy, hogy, valamint más Népeknél, kik minket megelőztek, a' költés, a' verszet látszik alapját vetni, nálunk is a' művelődésnek; — mert, hálá azért az égnek! olly számos Költőink, hogy, ha a' magyar Litteratúrát tekintjük, úgy látszik leg nagyobb szorgalommal, 's leg jobb sikerrel művelték mind eddig a' haza lelkes fiai e' részét a' tudománynak.

Vannak ugyan Költőink, kiket még mű'sájok sas szárnyakkal meg nem ajándékozott olly magasra repülhetni, hogy a' Költői légből szívhassanak, — kiket nem azon szellem lelkesít, melly a' jó költőt, — kik magyarul írván magyarnak érthetetlenek, — a' kik' munkálkodásának gyümöltse tsak *bimbó*; — de majd ezeket is megérlelik a' derülő Nap' melegebb sugári, — és mutathatunk ellendarabokat, mellyek egy valódi poétai szellemtől lelkesített észnek megérett gyümöltsei, — 's méltán ditsekedhetünk, — Báróczy, Bacsányi, Virág, Szabó, Faludi, Édes, Gyöngyösi, Vit-

kovits, Verseggy, Révay, Csokonai, Berzsenyi, Ányos, Dajka, Egyed, Balla, Kís, Kováts, Horváth Endre, Ádám és Elek, Kazintzy, Kisfaludy Sándor, és Károly, Vörösmarty, Szemere, Kölcsey, Bajza, Guzmics, Szedler, Czuczor 's a' t. 's a' t. koszorús Költőinkkel. Voltak, 's vannak költőink, kik leg méltóbbak a' borostyán koszorúra, 's ezeknek minden tisztelet, díszek öök, 's jóltévőjök az emberiségnek, öök képzelő tehetségünknek elragadó örömekeket szereznek, minket az erény útjára vezetnek, 's minden nagyra, szépre, és ditsőre lelkesítnek.

De hatalmaskodni kezd mostanában tanuló Ifjaink közt e' részben egy elmehéli kórság, mellyre öket figyelmeztetni szent kötelesség. Vannak tudniillik számosan, kik annak, hogy valaki jó *költő*, és *finom ízlésű* lehessen, maximáját abban helyhezteszik: hogy az ember minden új játszi iratokot, román, — 's játékszíni darabokat, zsebkönyveket, folyóírásokat esmérjen, 's néha olvasson, a' szép litteratúráról egy keveset fetsegní tudjon, önmaga egy néhány iv verset, román vagy játék színi darabot jól, vagy rosszszúl, mint elméssége (Witz), és szeszélye (Laune) engedí, írjon, minden színjátékosztól, 's tántzólóról számot adní tudjon, és a' miveltebb nyelvekből legalább annyit értsen, hogy ha a' szükség úgy hozza, azokból valamit fordíthasson; — és így ezekben foglalatoskodván elmulatják azon szükséges segédeszközöket, mellyeket a' jó költés megkíván, megszerezni, és így a' kitűzött tzelé „jó költőnek lenni“ soha el nem érik, noha talán költői idomokkal (Anlage) felvannak ruházva.

Mert tegyük fel: egy valaki egészen eltökéllette magát, semmi egyéb nem lenni tsak Költő; akkor is szükséges képpen azon kell neki legelőbb iparkodni, hogy valódi *túdós* lehessen, — kell neki tudniillik (kü-

lömbféle ismereteket szerezni, és a' tudomány' majd minden ágában a' tökélynek egy bizonyos léptsőjéig előhaladni; különben csak egy *kontár versszerző* lesz, ki a' szótágokat számolja, és rimezi, de kinek tudománya egy két Éneknél Ámorhoz, vagy Diánnához, vagy ha több, egy *Balladanál* tovább nem terjed. Ez is ugyan a' maga nemében jeles lehet, ha a' mellett a' költő az elmésségtől, és szeszélytől gyámolittatik; — igaz, lehet valaki nagy tudomány nélkül is igazi finom-izlésű; de még is igazságtalan, 's tzelíránytalan volna egy felségesbb, egy magosbb tzelt a' tanulásnak ki tűzni nem akarni. Fő tulajdona egy Költőnek kétségkívül az eleven költő-erő (phantasia) de ha ez tárgyakat különbféle ismeretekből nem gyűjt, a' tudománytól nem tápláltatik, az izlés, és kritika által nem igazgattatik; ritkán hoz ez egyebet létre egy kis költői eszelősségnél, melly csak füst, láng nélkül. — Ki tehát hajlandoságot tapasztal magában a' költésre, 's erre magát meghíva lenni érzi, igyekezzék mindenek előtt a' szó szorosb értelmében tudós lenni, gyűjtsön előbb tudományt, hogy az után, lelke hol szükséges segédeszközöket, 's táplálatot találjon. Kitől a' Gondviselés, születés, vagy valamely eset megtagadta a' nagy tehetséget, leg jobban tselekszik, ha azokat teszi foglalatossága tárgyává, mellyek őtet jövő élet módja felől biztosíthatják; mivel a' költői mesterség ritkán vagy éppen soha sem teheti élleme felől bizonyossá tsupán evvel foglalatostkodó mesterét; vallyon igazán é, vagy igazságtalanul, nem tzelom fejtegetni, elég az, hogy ez így van, és ezt megváltoztatni nints hatalmunkban. Kivált míg hazánkban a' tudományok számosbb, 's hathatósbb pártolókra nem akadnak, senkinek sem javasolhatni, hogy kirekesztőleg a' költést vállalassa e' földi nyomorúságokon, 's szüksége-

ken keresztül vezérlő kalauúznak, — millyen vezér legyen ez, tudják Litterátoraink.

Legbátorságosabb, ha az Ifjú tanulása után reményli szerentséjét e' világban, feltévé az, hogy a' szükséges tehetségekkel fel van ruházva, ifjú korában előre elkészíteni magát minden útra, mellyet a' végzés eleibe vethet, — értelmét bővíteni — ítélőtehetségét gyakorolni, — szükséges esmérteket gyűjteni, és így fejét, 's szívét — a' tudományt, és erényt — kimívelni. A' többi azután hozzá adatik. A' főnek, és szívnek kimivelésére hathatós befolyású eszköz: hogy az Ifjú lelkét a' vizsgálódásra szoktassa, a' tudós', 's kimivelt emberek oktatása — leg jobb könyvek olvasása — 's a' másokkal való társalkodás által magát művelje. — Így, ha minden idomok egyirányt műveltetnek, fejlődik ki azután, kiben mi rejtezik, így fog kitűnni, ki mire van meg hívva, miben legteljesebben foglalatzkodhatik, hol felelhet meg leg férjfiásabban kötelességének. — Minden Szépnek, Jónak, és Nagynak magva el van rejtve a' Magyarban, tsak kifejtést, 's szorgos kimivelést kíván; meg van bennünk az erő, sokat, igen sokat tehetünk, tsak akarjunk, — tsak a' lelkes Gr. Teleky Domokos szerint:

„Ne tsüggeszsze szent tüzünket,
 Hogy meszsze hátra állunk,
 Van idő előhaladni,
 Ha bátran szembe szállunk;
 A' Népek, kik megelőztek, —
 Mint mi, úgy hartzoltak, 's győztek;
 De minden pertz veszése,
 Szent ügyünknek késése.“

A—y.

Bacon Apophthegmái.

Er'sebet királyné, mikor valami Egyházi, vagy Polgári nagy hivatalra akart valakit emelni; szorosán utánna járt annak erkölcsének, tudományjának; mert így szólla a' többek közt Baconhoz: Bacon! miképpen tarthatja-fenn a' *tisztviselő* a' maga tekintetét: ha az ember megvettetésben van?

Cato azt mondja: „Arra, hogy az ember emlékezetében a' jó dolgokat megtartsa, a' leg jobb út az; hogy azokat újakkal frissítse.

Miért fürdik az Úr minden nap kétszer; monda egy igen tisztaságot szerető P**nek, barátja? azért, felele: mert nem érek reá, hogy háromszor fürödjem.

A' Florentziai Cosmus ezt szokta mondani, az ő hűségtelen barátiról: azt olvassuk, hogy tartozunk megbotsátani ellenségeinknek: de azt nem olvassuk, hogy barátinknak tartoznánk.

Ethelwold, Winchester, Püspök, egy éhségnek idején, a' Templomnak minden drága készületeit, ékeségeit eladatta, hogy a' Szegényeknek kenyeret szerezzen. Nem illik u. m. hogy az Istennek holt Templomai pompázzanak, elő Templomai pedig elpusztuljanak.

Egy Magyar király, elfogván a' haborúban egy Püspököt, fogságban tartotta azt. Ezért a' pápa, egy dorgáló levelet küldött reá; hogy miképpen merte meg rontani a' szentegyháznak jussait, 's elfogni az ő fiát. A' király egy követséget küldött hozzá, 's egyszerűsmind a' fegyverkezetet, melyben a' püspök elfogattatott, ezen rövid irással: Vide, non haec sit vestis filii tui.

A' P i p á h o z.

Nem hajtlak el', nem, bátor
 Sok ellened a' prókátor
 Pipám kedves edényem.
 Olly társam vagy te énnékem
 Kivel, mikor tsak érkeznem
 Lehet, be töltöm kényem.
 Szép nézni miként enyész el
 Füstöd, noha a' nem vész el;
 Mert belőle végtére,
 Lesz egy pitzi fellegetske,
 Mellyből egy alélt fűvetske
 Viszsa tér életére.
 Sokszor tőlem te üzöd el
 Ugyan tsak bokros füstöddel
 Zsibbasztó unalmimat.
 Igen sokszor üres szobám
 Keglében te tsalod hozzám
 Fetsegő barátimat.
 Kikkel ha öszve férkezünk
 Ollyan buzgón temjénezzünk
 Sustorgó oltárodon;
 Hogy végre egymás szemében
 Ködöd kiterjedésében
 Nem is látunk szabadon.
 Reggel mihelyt felébredek
 Véled szerelmeteskedek,
 Meg könnyíted kebelem;
 Te késérsz le nyoszolyámba,
 Függvén pöfékelő számba,
 Együtt alszol el velem.
 Gyakran tsömört is kellene
 Kapnom, ha ugyan ellene

Nem füstölnék hirtelen:
 De rá tört lehelleteddel
 Tőlem messze kergeted el,
 Tapasztaltam szertelen.
 Mikor zöld karikákat hány
 Az éhség miá a' tzigány
 Szeme, Téged kap elő;
 Te tengeted míg végtére,
 Sok szemtelenkedésére
 Egy kis eledelt lel ő.
 Óh sok a' hasznod pipa! sok
 És azért, sok hatalmasok,
 Minthogy tőlök kitelik,
 Drága ezüst kupakkal
 Lántzokkal és klárizsokkal
 Szád, füled meg tisztelik.
 Én pedig a' mig lehellek
 Ditséreteket éneklek
 Fűzfa spon felőled;
 Magasztalásodra elé,
 Hogy engem tsupán tsak a' vég
 Halál választ el tőled.

Kis Áron.

Rejtett szó.

A' Magyarok hordtak hajdan, hétköznap is engemet,
 De már ma tsak pompa napon; ha el veszed fejemet
 Tsak nem minden házba' fel lelsz, 's a' míg ürem telve áll,
 'S míg a' fogad ki nem ázik, vegyél elő, és ilyál.

V. Imre.

Megfejtés a' 22. számban: Rózsa.

Igazítás. A' 22-k Szám 162-k lap, sor 12 „*Raro antecedentem*“
 oly: *Raro antecedentem scelestum*.